ПАМ'ЯТАЙМО МИНУЛЕ —
200-річчя
НЕЗАЛЕЖНОСТИ ЗСА
100-річчя
АМЕРИКАНСЬКОЇ УКРАЇНИ
— БУДУЙМО МАЙБУТНЄ

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюзу: (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250
(212) 227-5251

РІК LXXXIII. Ч. 23. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. ЧЕТВЕР, 5-го ЛЮТОГО 1976 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK. THURSDAY, FEBRUARY 5, 1976 No. 23. VOL. LXXXIII.

„ТІЛЬКИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ МОЖНА ПОБУДУВАТИ СОЦІЯЛІЗМ ТА ВРЯТУВАТИ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ" — КАЖЕ ЛЕОНІД ПЛЮЩ. НА МІЖНАРОДНІЙ ПРЕСОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ ЗВІЛЬНЕНИЙ ІЗ СОВЄТСЬКОГО УВ'ЯЗНЕННЯ УКРАЇНСЬКИЙ МАТЕМАТИК РОЗПОВІВ ПРО СЕБЕ І СВОЇ ПЕРЕКОНАННЯ, ПРО СТРАШНІ ТОРТУРИ В ПСИХІЯТРИЧНОМУ ЗАКЛАДІ ТА ПРО ЗНУЩАННЯ НАД ЛЮДИНОЮ ВЗАГАЛІ, ПРО РУСИФІКАЦІЮ УКРАЇНИ ТА ЗМАГАННЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ ДО НЕЗАЛЕЖНОСТИ. НАЗИВАЄ СЕБЕ „НЕО-МАРКСИСТОМ" ТА ВВАЖАЄ ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНУ ДУБЧЕКА ЗА ІДЕАЛ СОЦІЯЛІЗМУ. ЗАКЛИКАЄ ДО АКЦІЇ ЗА ЗВІЛЬНЕННЯ ІНШИХ, ЗОКРЕМА ЙОГО ПРИЯТЕЛІВ, УКРАЇНСЬКОГО ІСТОРИКА ВАЛЕНТИНА МОРОЗА ТА ЛІДЕРА КРИМСЬКИХ ТАТАР МУСТАФИ ДЖЕМІЛЄВА.

ЛЕОНІД ПЛЮЩ: „РУСИФІКАЦІЯ УКРАЇНИ ДІЙШЛА ДО НЕСТЕРПНОГО СТУПНЯ... ТІЛЬКИ В НЕЗАЛЕЖНІЙ УКРАЇНІ МОЖНА ПОБУДУВАТИ СОЦІЯЛІЗМ ТА ВРЯТУВАТИ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ"

Париж. — „Русифікація України дійшла до нестерпного ступня. Українська мова зникла в містах. Очевидно, що є українські школи, але їхні програми не є базовані на традиціях, історії і культурі. Вони є копіями совєтських шкіл. Українським школам пропонується, як національних героїв, такі постаті, як Петро Великий, руїнник України, або навіть зрадник Кочубей. В той спосіб українцям подається пофальшований текст їхньої власної історії... Тому я є всеціло за незалежністю України, бо тільки в незалежній Україні можна побудувати соціялізм та врятувати українську культуру" — заявив Леонід Плющ в ексклюзивному інтерв'ю одному французькому кореспондентові безпосередньо після його виступу на великій міжнародній конференції в Парижі у вівторок, 3-го лютого. Запити кореспондента і відповіді Плюща в цьому інтерв'ю, що їх одержала „Свобода" з достовірного джерела, говорять самі за себе:

Татьяна і Леонід Плющі під час пресової конференції

ЗАПИТ: Ви розпочали пресову конференцію згадкою про п'ятьох із групи шестидесяти кількох політичних в'язнів, які є серед тисячки пацієнтів в психіятричній лікарні в Дніпропетровську.

ПЛЮЩ: Микола Плахотнюк — це український патріот. Він був лікарем. Вячеслав Яценко, інженер і український марксист, був забраний до Дніпропетровська два тижні передо мною. Василь Рубань — це український поет, який прибув до „психушки" тиждень пізніше. А дальше — Борис Євдокімцов, ленінградський журналіст, пов'язаний з НТС (російська еміграційна організація), був перевезений з подібного заведення в Ленінграді до Дніпропетровська. Вкінці є ще Анатоль Лупиніс, якого справа є жахливою. В ранніх 1960-их роках цей молодий студент був засланий до концтабору тому, що його назвали „агітатором". Він вийшов десять років пізніше, скалічений і не всилі рухатися. Він був повторно заарештований в 1971-му році за таких обставин: кожного року 22-го травня українці святкують роковини перевезення тлінних останків українського революційного поета і маляра Тараса Шевченка з Петербургу до Києва в 1861 році. Щоб виелімінувати націоналістичні забарвлення з церемоній, власті влаштовували фестиваль дружби народів коло пам'ятника Шевченка, який стоїть на розлогій площі перед університетом. Але українці зустрічаються там

(Закінчення на стор. 8-ій)

В Клівленді відбудеться незвичайна виставка

Клівленд (Н. В.). — Є — колекція гаптованих і мережаних скатертин і занавісок, вироблених інтернованими українськими військовиками в таборі коло м. Калішу в Пальщі.

Камітетові „Українська Спадщина" при Окружній Управі Відділів СУА в Огайо, який працює в зв'язку з 200-літтям ЗСА та 100-луттям української еміграції до Америки і займається розшукуванням цікавих експонатів до історії української еміграції, пощастило віднайти справжній скарб — рідкісні тепер ручні роботи великої краси, виконані військовиками Української Народної Республіки в невідрадних умовинах таборового життя. Позбавлені свободи, в голоді й холоді, вони не заломились, навпаки, інтензивно розбудовували культурно - освітнє життя в таборі. Серед військовиків було багато фахівців: учителів, інженерів, мистців. Тож в короткому часі були організовані школи, хори, оркестри, драматичний гурток, танцювальний ансамбль, художня студія і т. п. Щоб виповнити вільний час і поліпшити важке матеріяльне становище, в таборі працювали майстерні. В одній такій майстерні військовики укладали і навчилися гаптувати та мережити скатертини і занавіски вишуканої краси.

За спеціяльним дозволом польської влади ці ручні вироби розвозили і продавали представники табору аж до Другої світової війни. Частина їх була вивезена до Німеччини, а згодом до Америки.

За дозволом власника цієї колекції Комітет „Українська Спадщина" влаштовує виставку коло 30-ти цінних експонатів в днях 14-го і 15-го лютого ц. р. в домівці СУА при 5720 Стейт Ровд, Парма, Огайо.

ЗАЯВА ЛЕОНІДА ПЛЮЩА НА ПРЕСОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ В ПАРИЖІ

Париж. — Свої відповіді на запити кореспондентів під час міжнародної пресової конференції в Парижі у вівторок, 3-го лютого, Леонід Плющ попередив окремою заявою, переданою кореспондентам в російській, французькій і англійській мовах, та в якій він, між іншим, стверджує:

15-го січня 1972 я був заарештований і підданий переслуханням та ізоляції в тюрмі КҐБ в Києві. Від самого першого дня я відмовився складати будь - які зізнання. Я знав, що все мною сказане про приятелів, навіть похвальні слова, будуть пізніше використані проти них як обвинувачення. Ніхто з них, ані КҐБ, ані прокурор, не був зацікавлений у правді. Я заявив слідчому, що я оцінюю КҐБ антиконституційною організацією і що я не бажаю бути співвинним за їхні злочини супроти людей.

На початку 1969 р. моєму знайомому Бахтіярову було сказано в часі переслухання, що я був схізофреніком і що я якийсь час перебував у шпиталі для умовохворих. З тієї причини я був переконаний вже від першого дня мого арешту, що мене запроторять до психіятричного закладу в Дніпропетровську. Я розумів, що моя мовчанка в часі переслухання збільшує ці можливості, але я не хотів відступати від моїх принципів.

ШІСТЬ ТИЖНІВ У ТЮРМІ

В травні 1972 р. мене вислано до Сербського Інституту на психіятричну перевірку. Через шість наступних місяців я перебував в Лефортовській тюрмі в Москві. Рішення послати мене на примусове лікування було зроблене на підставі кількаразової розмови з психіятрами, серед яких були видатні совєтські психіятри - академіки Андрей Снєвзневський, Д. О. Лунтс, Няджаров і Морозов. Я також переходив через дві психіятричні комісії, які пізніше встановили діягнозу для мене — схізофренія з минулих років.

Від липня 1973 до 8-го січня 1976 р. я перебував в окремому психіятричному заведенні в Дніпропетровську. В тому часі я переходив „лікування" при допомозі таких лікарств як невроліптіко - галоперідоль і трифтазін, а потім двома періодами давали інсуліну. Майже вся обслуга психіятричного заведення в Дніпропетровську складається з ментально небезпечних убивників, хуліганів та інших злочинців. Там знаходиться приблизно 60 політичних в'язнів, які в загальному є психічно здоровими людьми.

МЕДИКИ Б'ЮТЬ ПАЦІЄНТІВ

Жахи цієї „психушки" схопили мене вже з самого початку. В палаті було більше пацієнтів як ліжок. Я був призначений як третя особа до двоособових нар, які були стиснені докупи. На нарах пацієнти корчилися від Галоперідолю. Один з них колишеться на своєму ліжку, інший витискає свої очі, третій ходить скорчившись ненатурально в коло. Дехто лежить і стогне від болю після одержання застрику. Як дехто з них пізніше пояснював, вони були покарані за лиху поведінку. Пацієнти скупчились біля дверей і про-

(Закінчення на стор. 4-ій)

РЕПОРТАЖ КОРЕСПОНДЕНТА „СВОБОДИ" З ПАРИЖА В ЗАВТРІШНЬОМУ ЧИСЛІ

В тому часі, як це число „Свободи" із матеріялами про пресову конференцію Леоніда Плюща в Парижі з міжнародних джерел вже починало друкуватись на пресі, паризький кореспондент „Свободи" Т. Дж. передав телефоном обширний репортаж з тієї важливої і зворушливої конференції із багатьма запитами та відповідями, що їх не передали інші джерела. Леонід Плющ і його дружина, зокрема з великим сентиментом говорили про свою українську батьківщину, про своїх друзів політв'язнів та свої власні міркування про краще майбутнє українського народу, як і про можливості вільних українців допомогти йому в його змаганнях. В репортажі подано також про подробиці самої конференції, її учасників (понад 150 кореспондентів та понад 200 фотографів з усього світу) та обставини, в яких вона відбувалася. Цей оригінальний репортаж власного кореспондента, як деякі інші матеріяли на цю тему будуть надруковані в черговому виданні „Свободи".

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ ЛЕОНІДА ПЛЮЩА ВИКЛИКАЛА НАЙШИРШИЙ РОЗГОЛОС

Перша пресова конференція Леоніда Плюща в Парижі у вівторок, 3-го лютого, викликала найширший відгомін у світі. Вже того самого дня американські радіостанції, телебачення та пополуднева преса подали звідомлення про цю конференцію та про заяву Плюща і його відповіді на запити кореспондентів як одну з головних міжнародних подій дня, наголошуючи зокрема його розповідь про тортури політв'язнів у совєтських психіятричних закладах та тюрмах і концтаборах, як і його гостру критику звироднілої совєтської системи та його власний ідеал соціялізму. Престижевий „Ню Йорк Таймс" у своєму виданні з 4-го лютого подає повідомлення про цю пресову конференцію на першій сторінці, як одну з головних своїх вісток дня. Це саме вчинили й інші американські газети. „Ню Йорк Таймс" у повідомленні свого кореспондента Джеймса Ф. Кларіті з Парижа, датованому 3-го лютого, подає:

ПОВІДОМЛЕННЯ „НЮ ЙОРК ТАЙМСУ"

Леонід Плющ, математик - дисидент, недавно випущений із совєтського закладу для умовохворих, сьогодні описав спроби, які були застосовані там від 1972-го року з метою знищити його політичні переконання.

Говорячи повільно після того, як він заявив, що ще далі перебуває в стадії видужання від його переживань, він тут на пресовій конференції сказав, що під час двох з половиною років ув'язнення в шпиталі в Дніпропетровську в Совєтській Українській Республіці його часто ліками доводили до стану апатії.

Його звільнили 8-го січня і дозволили виїхати із Совєтського Союзу після того, як науковці та міжнародні організації по цілому світі поширили кампанію, протестуючи проти його ув'язнення.

Плюща, який має 37 років, вважали в Совєтському Союзі визначним математиком перед його першою сутичкою із властями.

Промовляючи на пресовій конференції, під час якої біля нього стояла його дружина Татьяна, він сказав, що в тому шпиталі в Україні під час його ув'язнення було 60 інших політичних в'язнів.

„Жорстоке переслідування дисидентів у Совєтському Союзі — сказав він — є ганебною плямою на високих ідеалах комунізму."

Називаючи себе „нео-марксистом", він сказав, що совєтські власті застосовували „особливо жорстоку тактику відносно марксистських дисидентів." „Совєтські власті найбільше бояться внутрішнього ворога" — додав він.

Описуючи те, що він назвав „страхіттям дому божевільних", він сказав, що політичних в'язнів містили в келіях з кримінально божевільними вбивцями та ґвалтівниками та піддавали їх під знущання лікарів, які виконували функції політичних слідчих. Він сказав, що злочинці, які працювали в шпиталі як обслуга, брутально знущалися над умовохворими пацієнтами.

Совєтські власті заперечують, що політичних в'язнів держать в закладах для умовохворих, а совєтська амба-

(Закінчення на стор. 4-ій)

Сахаров критикує політику ЗСА відносно Анґолі

Чікаґо, Ілл. — Покликаючись на свідчення о. Дональда А. Дора, католицького духовника з Чікаґо, деякі газети стверджують, що совєтський дисидент академік Сахаров, недавно нагороджений Нобелівською премією миру, висловився критично про американську політику в Анґолі, кажучи, що він персонально був би вдоволений, якщо б ЗСА були більш активно вмішались у цю війну. Невмішування Америки у війну в Анґолі є „поганою і неморальною політикою", — сказав Сахаров, відмічуючи, що конфронтація ЗСА з Совєтським Союзом в Анґолі була неминучою, але Америка „відступила", — цитуючи слова Сахарова, сказав о. Доналд Дор.

КІССІНДЖЕР ПРОПОНУЄ „СТІЙКІСТЬ І ПРИМИРЕННЯ" У ВІДНОСИНАХ ІЗ СССР

Сан Франсіско. — Промовляючи на конференції місцевого „Коммонвелт клюбу" та Північно-Каліфорнійської Ради для світових справ, державний секретар Генрі Кіссінджер у вівторок, 3 лютого, заявив, що Америка у своїх зв'язках із Совєтським Союзом мусить застосовувати „двоякісну політику", а саме, гостро протиставитися експансіоністичним плянам Москви, але в той же час старатися встановити „більш конструктивні відносини" між СССР і ЗСА. У промові, яка була присвячена виключно американсько-совєтським відносинам, Кіссінджер сказав, що уряд президента Форда вважає, що потрібно „збалянсованої політики", яка включала б стійкість, але також примирення, сильну оборонну спроможність, і теж старання обмежити зброю, політичні принципи, але рівнож економічні спонуки. Державний секретар твердив, що дотеперішня політика Вашінґтону відносно СССР коливалася між екстремами бо стосовано або скрайню ворожість, або скрайню примирливість. Він заявив, що запропонований ним двоякісний підхід спричиниться до створення довготривалої і стабільної закордонної політики ЗСА.

Як приклади, що Америка повинна застосовувати „двоякісну політику" у своїх відносинах зі Совєтським Союзом, Кіссінджер подав справу обмеження стратегічної атомової зброї та справу Анґолі. Відносно обмеження стратегічної зброї, то ЗСА і СССР мусять незабаром підписати новий договір, бо в іншому випадку зросте загроза атомової війни, а крім того ЗСА будуть змушені протягом наступних 5-ох років видати додаткових 20 більйонів долярів на розбудову нової і більш деструктивної зброї. У цих переговорах — сказав Кіссінджер — не здобуде стратегічної переваги ні ЗСА, ані СССР, а тільки непотрібно витратять великі суми грошей і збільшать загрозу для миру. Відносно Анґолі, Кіссінджер твердив, що ЗСА повинні були гостріше зареаґувати на вмішування Совєтського Союзу та Куби у громадянську війну в тій африканській країні і натаврував Конґрес за проголошення резолюції, яка припинила дальшу допомогу ЗСА для антимарксистських фракцій в тій колишній португальській колонії. Він сказав, що Анґоля — це перший випадок в історії, де Америка не зареаґувала на мілітарну діяльність Москви далеко від кордонів Совєтського Союзу. Секретар Кіссінджер заявив, що з уваги на помилкове рішення Конґресу, уряд президента Форда тепер має обов'язок дати до зрозуміння Совєтському Союзі та Кубі, щоб не вважали, що Анґоля встановляє будь-який прецедент для аґресивної діяльности цих двох країн на інших обширах.

Темпл університет відзначає століття поселення українців

Філядельфія (В. Б.). — Цей великий стейтовий університет у Філядельфії влаштував книжкову виставку під заголовком „Українці між нами". Ця виставка специфічно відзначає століття українських поселень в Пенсильвенії і тим самими в Америці. Естетично уложені публікації ілюструють життя перших іміґрантів в Західній Пенсильвенії, церковну і взагалі суспільно-господарську структуру, видавничу діяльність, яка почалася в Пенсильвенії, та інші прояви культурного життя.

Спеціяльно підкреслено вклад українців в американську культуру. І так книжки М. Галун Блох, оригінально ілюстровані Ярославою Сурмач, виказують українську тематику в англомовній дитячій літературі. Вказано, що киявлянин Олександер Архипенко, приїхавши до Америки на паспорт виставлений урядом Незалежної Української Народної Республіки, збагатив світ мистецтва. Показано, що такі алюмни Темпл університету, як д-р О. Субтельний і д-р П. Потічний, збагачують своїми публікаціями американське українознавство і совєтознавство. Знову ж д-р І. Коропецький, професор на Темпл, причиняється до студій над економікою УССР та інших совєтських республік, а д-р Р. Цибрівський з департаменту географії є автором демографічної студії про українців, базованої на цензусі з 1970 (видана Українським Соціологічним Інститутом в Ню Йорку).

Повчальне для українців те, що чолове місце між експонатами зайняла двотомова Енциклопедія Українознавства, видана старанням і коштом УНСоюзу, а публікації Гарвардського Українського Інституту вказали на місце україніки в університетських студіях. Того роду осяги є гідним виявом життєздатности нашої спільноти в Америці. Виставка витворює поняття сили і творчого потенціялу великого і довголітнього поселення українців у самій Філядельфії і взагалі в Америці. Якраз на тому тлі багатомовними є ті публікації, які ілюструють турбування наших людей змагом України за волю і державність.

Виставку заініціював Український Студентський Клюб під головуванням С. Ковальчука. У підготові допомагали студенти У. Кулиняк, І. Мірчук, У. Береза, М. Лівчак, М. Бандера, К. Одежинська, Д. Дубик, Т. Пенкальський та О. Прасіцький. З боку факультету підготовою координували д-р Д. Вівіямсон і д-р В. Бандера. Про цю подію вже інформувала преса та телевізія.

Виставку можна оглядати у центральній бібліотеці університету.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Ukrainian Newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc., 30 Montgomery St., Jersey City, N.J 07303.

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 1918.

Передплата: на рік — $30.00, на пів року — $16.00, на 3 місяці — $9.00. Для членів УНСоюзу 65 ¢ міс. За кожну зміну адреси — 25 ¢. Чеки і "money orders" виставляти на "Svoboda".

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Божа справа

Можна і треба не тільки привітати, але й взяти собі глибоко до серця проголошення Секретаріяту Світового Конґресу Вільних Українців про визначення цього 1976-го року Роком оборони релігії і Церков в Совєтському Союзі, та заклик, щоб у цьому році зокрема посилити та скріпити цю оборону.

Багато - багато всілякого лиха приніс большевизм. Недаром нарід окреслив його символ — серп і молот — як смерть і голод. Але, чи не найстрашнішим і найжорстокішим з усього треба таки вважати намагання з душ і сердець поневолених серпом і молотом людей і народів вирвати віру в Бога, Творця неба і землі. Багато між нами таких, які мали нагоду пізнати і переконатися щодо справді надприродної сили віри в Бога. Скільки то буває в житті хвилин, в яких ця віра в Бога творить справжнє чудо, бо дає людині силу видержати найбільші і найстрашніші проби життя і при цьому житті залишитись, а коли прийде на це час, попрощатися з цим життям спокійно, бо в надії на життя вічне.

Очевидно, що немає на цьому світі сили, яка могла б мірятись з силою віри в Бога. Не подолали її і диявольські совєтські „врата адові". Не зважаючи на всі шикани і переслідування, не зважаючи навіть на мученичу смерть — відомо, що у начинених невинними жертвами Совєтського терору масових могилах у Вінниці знайдено десятки трупів, єдиною ідентифікацією яких був святий образок в їхньому перегнилому одягу — український народ зберіг і зберігає глибоко в своїм серці віру в Бога та за неї жертвенно бореться. Сьогодні, після понад півсторіччя безпощадної боротьби совєтських верховодів проти „релігійних пережитків", збережені від нищівної руки большевицького руїнника храми Божі під час свят та при інших нагодах переповнені вірними. Глибоке вірування в Бога та надія на Божу допомогу пробивається в писаннях і заявах запроторених совєтськими режимниками в тюрми, концтабори та психіятричні в'язниці молодих українських інтелектуалістів - дисидентів, а релігійні радіопрограми західніх радіостанцій втішаються в Україні серед побожного українського люду найбільшою популярністю.

Проте, боротьба проти релігії та нищення Церков в Совєтському Союзі взагалі, а в Україні зокрема, були для нас на свій лад „самозрозумілі" і в багатьох наших акціях в обороні людських прав та на допомогу в змаганнях нашого народу не віддавали ми справам оборони релігії і Церков стільки уваги, на скільки вони заслуговують, без порівняння менше, ніж нашим власним структурально - церковним проблемам ,хоча — в ім'я правди — треба ствердити, що ці наші змагання велися і продовжуються також під кутом оборони релігії і Церкви в Україні. Проголошений тепер Світовим Конґресом Вільних Українців рік оборони релігії і Церкви в СССР пригадує нам потребу та зобов'язує нас усіх до того, щоб власне цю справу, справу оборони релігії і Церкви в Україні, зробити центром нашої уваги і наших зусиль. Нам треба насамперед зробити все можливе, щоб видвигнути цю справу на міжнародній форум та вчинити її міжнародною проблемою. Пам'ятаймо, що це справа Божа в наших, людських руках.

Наша зміна

Після концерту дитячого хору „Молода Думка", який відбувся в Ню Йорку в неділю, 1-го лютого, ряд промовців, між ними Владика Йосиф Шмондюк, ґратулюючи юним співакам і диригентові Семенові Комірному за успішну імпрезу, дуже влучно підкреслили конечність існування таких молодечих мистецьких колективів, заявляючи, що діти — це наше майбутнє, це наша зміна. Вони вказували, що існування філій „Молодої Думки" не тільки запевнить дальше існування дорослої „Думки", бо буде поповнення молодими співаками ,але в першу чергу збудить в юних хористів любов до рідної української пісні, рідної мови, рідної культури, а це може на довшу мету запевнити збереження нашої ідентичности в Америці.

Наведені слова стосуються не тільки таких дитячих хорів як „Молода Думка", але й наших шкіл, усіх наших мистецьких колективів, в яких беруть участь наші діти чи молодь. Дуже корисну працю в ділянці зацікавлення нашої молоді рідною культурою сповняють такі колективи, як Студія Мистецького Слова Лідії Крушельницької в Ню Йорку, Балетна Школа Роми Прийми - Богачевської вокальні та танцювальні ансамблі таких молодечих організацій як Пласт, ОДУМ, ансамблі юних бандуристів тощо.

Самозрозуміло, що успіхи не приходять легким способом. Провідники цих мистецьких груп, молоді співаки, актори, танцюристи, бандуристи тощо, а також їхні батьки прикладають багато зусиль, щоб праця увінчалася успіхом. Скільки терпеливости, любови до дітей та ентузіязму мусять мати диригенти, балетмайстри, опікуни юних ансамблів, щоб могти спонукати наших дітей і молодь з охотою ходити на проби і брати участь у виступах цих мистецьких колективів. Батьки юних виконавців жертвують час і гроші на те, щоб їхні діти мали змогу запізнатися з різними ділянками української культури. А вже наші діти може жертвують найбільше, бо замість відпочивати під час „вікендів", як це робить більшість їхніх американських друзів, то вони ходять на проби співу, танців, гри на бандурі, не зважаючи на те, що їхні п'ятниці, суботи й неділі вже все одно переповнені сходинами молодечих організацій, навчанням у школах українознавства, лекціями музики тощо.

Однак, ця важка праця виправдує себе, коли, наприклад, судити по останньому концерті „Молодої Думки". На обличчях юних співаків, їхніх батьків і публіки можна було бачити велике задоволення із успішного концерту. Це задоволення могло бути ще більшим, якщо б заля була заповнена слухачами. Ніщо так не знеохочує дитини чи юного виконавця як те, коли він думає, що спільнота не цікавиться його працею.

Висновки ясні: для збереження нашої ідентичности в ЗСА, Канаді та інших країнах нашого поселення конечно потрібні молодечі мистецькі колективи. Батьки повинні подбати, щоб діти масово ставали членами цих юних ансамблів. А наша спільнота повинна підтримувати наших дітей і молодь матеріяльно і морально, зокрема якнайбільш численною участю в їхніх імпрезах. Діти — це наша майбутність, це наша зміна!

Любов Коленська

МУДРЕ СЛОВО АМЕРИКАНКИ-ЛИТОВКИ

Частинний або повний асиміляційний процес етнічних груп на еміґрації, явище не сьогоднішнє. Воно, на жаль проявлялось з кожночасним приїздом новоприбулих на чужий континент. І асиміляція ступнево поступаючи, ставала або смертельною загрозою занику даної етнічної групи, або наступало щось зовсім протилежне — еміґрант, завдяки зростаючим конфліктним ситуаціям, підводився до боротьби, зокрема тоді, коли його оточувало і йому допомагало відповідне і рідне мільє, або якщо його провадили розумні і сильні лідери, — тоді етнічний первень даного народу розвивався, його бо піддержувала завжди свіжа концепція, свіжа ідея.

Силою обставин новопоселенці, приїжджаючи на чужий континент, змушені починати від наладнання матеріяльних обставин, студій, підшукування професій, і аж здобувши базу існування, вони починають аналізувати побут нової країни і її довкілля, а також визначувати і опреділювати поставу до свого народу і даної країни, в якій вони опинились.

Формування національного і духово - етичного світогляду еміґранта залежить від двох основних чинників. Перший з них — це постава даної держави до етнічної проблеми. Якщо у неї толерантність, а то й заохота до дальшого розвою і утривалення етнічности, — процес асиміляції слабший. Коли ж наступає неґування етнічних груп, ворожість чи навіть байдужість до їхніх справ, тоді куди швидше створюється аморфний безобличний тип людини, якій байдужі проблеми чи до своєї давньої батьківщини чи нової. Другий важливий чинник у формуванні ідеологічного світогляду етнічної одиниці на еміґрації — це особиста її настанова і виробленість. Йдучи за ними, вона себе оформлює. Ніяк, одначе, вона не відрікається своєї давньої батьківщини, якщо вшановуючи і затримуючи свою прабатьківську культуру, зуміє зацікавитись новою і співжити в ній. Цим робом вона буде і корисним членом суспільности, звідкіля виводиться її походження і — нової, прибраної.

Ці проблеми порушує литовка Ельона Марійозіюс Вайснис, докторантка Єйльського університету, сьогодні учителька другого і третього покоління про литовську спадщину. Її стаття надрукована недавно в „Ню Йорк Таймсі" п. н. „Литовка і аристократи-джентлмени", є сильним і блискучим словом відповіді, яке торкається питання „бути чи не бути" етнічній групі чи одиниці на еміґрації — у світі двох культур. Спочатку авторка зупиняється над відзначуваннями 200-річчя Незалежности Америки. Її дивує форма відзначування, яка на її думку, основується виключно на парадах, на яких ввесь час говориться виключно про 1770-ті роки, підкреслюється битви, що відбувалися в тих часах, одяги і різні найменші подробиці. Ельона Вайснис дивується: „Вправді, дивитися на ці всі імпозантні паради цікаво, проте Америка вже виросла з тих років, коли вона була немовлям і не може ввесь час концентрувати свою увагу на... дитячих малюнках. Очевидно, що належить віддати шану тим... заможним і освіченим англійцям аристократам - джентлменам, — пише д-р Вайснис, — в яких тоді було багато часу на дозвілля і вони залюбки один до одного писали кучеряво - бомбастичні листи, а потім при взаємному порозумінні склали Конституцію ЗСА, на засадах якої створилася американська держава і принципів якої додержуються досього дні. Кому ж, як не їм було пристало скласти цю Конституцію, коли ще в той же час литовські мої прапредки були кріпаками, важко працювали, а в час короткого дозвілля єдине що могли — співати народні пісні. Бідні тоді і неграмотні, вони не мали найменшого поняття як творити закони для народу і одиниць. Тоді, яку систему правління вони або інші могли оснувати? Котра з багатьох етнічних груп змогла б в той час прийти до влади?"

У дальших рядках статті Ельона Вайснис описує часи, коли до берегів Америки прибули перші литовці і зразу опинилися на самому дні суспільної драбини. І зовсім не дивно, що їх трактовано з погордою і зневагою; вони ж бо самі відчували призирство до своєї нужди і безпомічности і єдине, що ними оволоділо, це була бажання зразу перевтілитися в заможних американців, навіть ціною відкинення своєї мови і традицій. Від того роду людей роїлося в той час у школах і в громадах, — людей із зростаючою жадобою якнайшвидше знайтися в „перетоплюючім казані", безслідно зникнути і переродитись у „справжнього" американця.

Деяку гаряч під „перетоплюючим казаном" ще можна було відчути зараз після Другої світової війни, коли сюди прибула третя еміґрація. Вже з першого дня навчання Ельоні Вайснис суґеровано, щоб вона змінила своє ім'я на Гелен, Елеанор чи Елейн. Проте, вона знаходилася поміж тими щасливцями, що ходили до публічної школи і господиня її кляси, англосаксонка не настоювала на замериказуванні. Її товаришки в католицьких школах не мали вибору. Причина в цьому, що у багатьох приватних школах навчали учительки, в яких було почуття національної меншевартости і ввесь час було у них намагання зрівнятися з цими, що сильніші. І відчу-

(Закінчення на стор. 3-ій)

І. Світ

БАГАТОМОВНА МАПА

Ми українці у вільному світі маємо рідкісну нагоду дістати, допитливо переглянути й вивчити нову мапу розселення різних народів Совєтського Союзу, видану відомим американським географічним товариством „Нешенал Джеоґрафік Сосаєті" у Вашінґтоні, розіслану разом з лютневим числом добре відомого його місячника — „Нешенал Джеоґрафік" на адреси поверх семи мільйонів передплатників і взагалі читачів цього журналу.

В мільйонах приватних мешкань, в бібліотеках і редакціях опиниться ця знаменито уложена мапа.

Мапа надрукована на двох сторонах: з одного боку є етнографічна мапа, а з другого — адміністративно - фізична з досить добрими деталями у маштабі 160 миль — 1 інч. Одночасно в самому журналі є стаття з багатьма кольоровими ілюстраціями, присвячена Сибірові, головній його ріці — Об, яка є четвертою рікою за своїм розміром у світі.

Стаття написана на основі кількаразових подорожей її авторів, очевидно, за згодою та при сприянні російського уряду та його відомої аґенції „Новості", тому, мабуть, вкраплено в неї чимало чисто пропаґандивних матеріялів, без яких чужинці не можуть дістати жадних відомостей, але стаття є цікава й у кількох місцях шило правди все ж вилазить із мішка для обізнаного читача. Треба зазначити, що ця стаття появилась якраз у той час, як часопис „Ню Йорк Таймс" вмістив тиждень раніше великий опис подорожі через Сибір його кореспондента разом з іншими чужинецькими подорожнімк. Отже, в ній є чимало цікавих спостережень, які виявляють певну правду життя.

Мапа, в розмірі 21½ на 35 інчів, дає досить гарну картину розміщення 24 народів Совєтського Союзу, зі зазначенням кордонів окремих „республік" та „автономних країн".

На краях мапи є ілюстрації різних національних типів з пояснювальними текстами; про українців, біля протрету українки в барвистому національному одязі, сказано: „це є друга за величиною етнічна група в Совєтському Союзі, після росіян, твердо працюючи, українці гордо зберігають свою квітучу народну культуру та свою виїмкову літературну традицію. Київ, столиця вільної середньовічної держави, Руси, сьогодні УССР, — третє місто в СССР, після Москви та Ленінґраду. Довгі зв'язки з Польщею і козацьким минулим причинилися до виявлення української ідентичности в XIX столітті й у пристрасних писаннях такого українського поета героїв, як Тарас Шевченко, та піднесли націоналістичні горіння й самосвідомість, що продовжується і сьогодні."

„Українці постраждали тяжко в часі Другої світової війни. Сьогодні вони збирають хліб і городину на колективних фармах, ведуть фабрики, що продукують мільйони тонн заліза і сталі"...

На початку текстів є загальний огляд народів, з яких складається населення Совєтського Союзу. Серед численних народів окремо визначаються 24 етнічні групи, які є репрезентовані на цій мапі згідно з переписом 1970 року, 22 народи нараховують більше як мільйон одиниць, а решта значно менші. Серед цих народів 70 відсотків належить слов'янським народам: росіянам, українцям та білорусам. Але кількість народжень серед них зменшується, тоді коли азійських — збільшується. Говорити про совєтські народи — це значить говорити про підкорення, страждання та революцію. Мозаїка Совєтського Союзу почалася в XV столітті, коли Москва почала розростатися з малого селища дерев'яних хатин. Так почався ріст імперії. В XVII - XVIII століттях Росія зробила поворот на захід, до рівнин України, Білорусії та Балтики. В XIX столітті Кавказ був включений до імперії. Також мусульманські краї Центральної Азії були просякнені її впливами.

Деякі країни після повалення царського режиму стали незалежними, але пізніше були оголошені совєтськими республіками.

Трудно дати опис всієї мапи та її значення для справи пізнання дійсности, але треба занотувати, що біля рисунку молодої московської жінки сказане таке: „росіяни (рашен) творять трошечки більш як половину населення" всього Совєтського Союзу. Це важливе підкреслення факту, що не є правдою писати та твердити про СССР, що це Росія. Правдою є, очевидно, що ця половина населення пробує зробити всі поневолені народи одним „совєтським народом" з російською мовою, звичаями, літературою та історією, яка починається з Києва.

Українські розселення в самій Україні зазначені тільки у кордонах УССР, з малими вкрапленнями в Карпатах словаків, мадярів, в Буковині — румунів; десь на Волині, біля кордонів Білорусі, зазначені поляки і навіть трохи ближче у напрямкові до Києва — чехи. Київ зазначений, що має мішане населення — російсько - українське, у напрямках Донецького промислового району знову плями російські, так само в Криму; біля берегів Озівського моря є греки, болгари і навіть альбанці. Кубань має у більшості зазначені російські поселення, але також значні скупчення українські.

За кордонами України, великий кут врізується на Вороніжчині і далі на північний схід у Волгоградській області 3 українські скупчення, одне з них більше, мабуть на берегах ріки Медведиці, не легко те встановити.

На території РСФСР живе, згідно з переписом 1970 року, 3.345 тисяч українців, значно менше як повинно бути у дійсності. Білорусів можна знайти аж на березі озера Ладоґи, це мабуть засланці. Коли ж переходити повільно далі на схід у Казахстан, вже повсюди є українські скупчення й треба занотувати, що вони подані досить правильно. У північній смузі їх є більше, а в степових районах менше; вони помітні біля кордонів Киргизстану і знову є їх мале скупчення біля кордону Узбекістану.

На сході Казахстану українці є всуміш з німцями, є там і трохи поляків, навіть болгари. Біля Караґанди мішана територія: українсько-німецько - польсько - російська.

Переглядаючи Сибір, маємо знову досить добре зазначені поселення українців вздовж кордонів Казахстану, зокрема у Східньому Сибіру. Якщо провести лінію від Омська до Братська, то цікаві скупчення українців, естонців, лотишів будуть зокрема біля Красноярська; литовців, німців — біля кордонів Алтайського краю, білорусів зокрема біля Туви. В районі Братська - Тайшету, де були та є табори засланців, є вкраплені часом і більші плями - зазначення українців, біля них німці. На березі ріки Лени біля, мабуть, Усть Кута, знову є українці.

Коли ж переходимо до Далекого Сходу, то тут також зустрічаємо розкинуті зазначення українців, зокрема на Амурщині та Приморщині - Зеленому Клині. Але ці зазначення, згідно з останнім переписом, не є добре представлені, бо перепис зменшує їх кількість. Навіть у новому виданні Совєтської Енциклопедії англійською мовою, т. 2, видання Мекміллена, вказується, напр., що на Амурщині зі всього населення українців є тільки 7 відсотків, що абсолютно неправильно; побачимо, як буде в дальших томах, які ще не вийшли з друку.

Однак українці в Біробіджані — домінуюче населення, жиди є також, головно у двох містах, їх там трохи більше як 10 тисяч. Українці в Приморщині розкидані на березі Амурської затоки, у районі Посьєта, біля озера Ханка; знаходимо на диво українців і на березі ріки Амур, нижче Хабаровська. Це мабуть там, де є табори Бамлаґу, так само як на південній частині острова Сахаліна, який був до 1945 року японським. Є також україн-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Голоси читачів

АЛЕГОРІЯ З „ОРГІЄЮ" ЛЕСІ УКРАЇНКИ

Інтерв'ю п. Людмили Волянської зі співачкою Галиною Андреадіс, поміщене у „Свободі" з 10-го січня 1976 р., викликало в неодного з читачів глибокі рефлексії. По прочитанні його мені пригадалась драматична поема Лесі Українки „Оргія". Вже давно літературні критики підкреслили, що Л. Українка під уярмленою римлянами Елладою представляє Україну; слід також прийняти, що ідейна думка цієї драми є актуальна і по нинішній день.

Герой драми, молодий і славний співак Антей, з любови до своєї поневоленої батьківщини Еллади, відмовляється співати римлянам на їх бенкеті - оргії і забороняє танцювати також своїй жінці, танечниці Нерісі. Молода Неріса хоче слави, їй однаково, що то перед ворогом, слава її манить за всяку ціну і вона каже: „зовсім без слави я жить не можу"... Співак Антей боляче переживає погляди своєї жінки Неріси і старається вплинути на її рішення, бо в його понятті, еллейці ворогові не повинні свою славу і свій талант продавати. Антей обурюється на свого приятеля, скульптора Федона, словами: „Продав туди свій твір найкращий, де зневажають все, що нам святе"...

Видно, що питання, чи і кому мистець своїм знанням і талантом повинен служити, хвилювали Лесю Українку і у своїй драматичній поемі устами Антея вона висловлює свої погляди і думки, які повинні і нас чогось навчити. Алегорія сюжету та ідея „Оргії" дуже паралельна з нашою поневоленою батьківщиною і народом. Так, як римляни серед мистців Греції, так і під сучасну пору, серед нас, ворог шукає невідпорних і жадних слави одиниць до співпраці, щоби перед світом затушувати свій перфідний задум, безпощадне нищення нашої культури. Так, як в Елладі знайшлась молода танцюристка, яка згідна й охоча навіть ворога розважати, так, на жаль, у вільному світі серед наших незалежних співаків знайшлась співачка, яка для слави і гроша (сама співачка підкреслила це в інтерв'ю — 1.000 дол. за один виступ; хто ж інший годен стільки заплатити!) іде з нашими гнобителями під фірмою арґентинської опери, зі співаками „Большого Театру" на спільний виступ, оправдуючи свій крок моральним зобов'язанням супроти арґентинської опери, уважаючи її за свою „Альма Матер". Бідний ворог не міг у складі Большого Театру позволити собі заплатити дорогу ще для однієї співачки, мусів її позичати у нас, серед вільних українців! Ще болючіше було довідатись з того інтерв'ю, що при нагоді у зустрічах з українськими співаками і артистами „Большого Театру", співачка могла сказати багато для пропаґанди української справи.

Шкода, що Галина Андреадіс перед тим, як давала згоду виступати побіч співаків „Большого Театру", не прочитала „Оргії" Лесі Українки. Її можна прочитати і тепер, щоби виразно відчути, що з гнобителями нашого народу нам ніяк не по дорозі, а зобов'язання супроти арґентинської опери і пропаґанда для України — це як оправдання тут дуже наївне.

Мирослава Савгак
Ню Йорк

† **Микола Понеділок**

КАЗКА НЕДОСКАЗАНА МОЯ

(Із збірки „Зорепад", „Гомін України", Торонто 1969)

I

Хтось сказав, що дід Марко збирається сьогодні всім про дуба оповідати. Що ж він про нього нового розкаже? Та ж того дуба, як облупленого, вже всі, здається, знають. Та ж там у свята безвивідно цілісіньку днину тиняються. А вечорами, коли на видноколі, з-за ставка, прокрадеться той красень-місяць, такий жаданий, як свіжоспечена паляниця, і такий сріблистий, наче він до краю заціловаймй росою, — о лелечко! — тоді навколо дуба шелескатого яблуку нема де впасти: молоді поназбирається, що не сказати. Одні поодаль посідають, ноги шубовснувши у пшеницю-гречку, і німотно, сердешні, у мерехтливі небесні цятинки впиваються-вдивляються. А інші, проворніші, так собі блукають, витолочують траву і таку всюдисущу душевну печаль затягають, що інколи навіть котрийсь сторожкий пес мовчить-мовчить та й обізветься. А ще інші, невтомні, до дуба навідуються, щоб потанцювати. Їх ніжноголубе вечір'я наче дратує, так мов би наливає у їхні розтривожені серця повні пригорщі запалу, а в ноженятонька — вогню. І вони хапаються тоді за руки і ногами, як навіжені, стараються розколоти землю: гупають, аж листя на ґілках навислих тріпочеться; гупають та ще й басогласо ухкають і приговорюють. І в такі вечори від дуба стоголосе відлуння розбігається-пробирається і ген-ген углиб села, і до ставка, де тонкостанні верби у зелених намітках, виструнчившись, аж рвуться до погулянки; пливе відлуння й полем, і сплітається з вітром, і спадає цілющим свіжороссям на буйний пахнотний урожай, на трави...

Яке добро той дуб зсилає людям! А як ми до нього призвичаїлись! Крізь його буйне, незчисленне листя удень нам безліч-безліч блискіток-сонечок із неба посміхається, а вечорами до його рясного ґілля всі зорі, гречки, пшениці щиросердечно пригортаються.

А глупої ночі, коли вже молодь угамується й порозходиться, щоб у снах солодкими видивами тішитися, на дуб спурхають із сусідньої балки прудокрилі чи то жар-птиці, чи голуби. Їх ще ніколи ніхто на дереві не примічав — та біди в цьому мало — дід Марко часто чує, як вони нищечком виспівують, курникають. Хором і поодинці. А пізніше розлітаються по сільських вулицях. На стріхи учащають. На котру хату плюхнуть — так статків і радости усякої от і сподівайся.

Казали, рябий Пилип, переспілий парубок, кожного вечора на стріху своєї хати довго і терпеливо ставив миску із пшеничним зерном, щоб бодай один той птах і в його двір опустився та щасливу долю йому накликав. Та марно. Не міг, сірома, крилатих принадити. Тож коли терпець Пилипові урвався, він, поночі, зопалу хапнув сокиру й рішився зрубати дуба. Хай не стане дерева — тоді й не буде жар-птицям сідати та гніздитися. Може хоч тоді вони за самітного згадають... І що ж? — не встиг, сірома, ще й на вигін вибратись, як із-за кущів якесь страховидло вихопилось і немилосердно обколошматило його палюгою.

А другого дня той парубок сором'язливо відмахувався, коли сусіда, хитресенька личина, із східним смішком питався, чого це він, Пилип-сердега, так прикро на ліву ногу припадає.

— Сильно шкутильгаєш, хлопче. Не інакше, як пристріт. Може хто тобі, грішним ділом, і наврочив?

— Е, дядьку, балакайте! Так собі на горбку спіткнувся.

— Ох і сильно спіткнувся ж, хлопче, — і в сусіда вже і в очах заблищала сміховинка. — Не поталанило тобі. А он на лобі і ґулька розквітла. Видко через горбок і личенько собі ізраннв.

— А, відв'яжіться, дядьку! Морочите мені казна чим голову. Кажу ж, ішов уночі отак собі попри дуб...

— Ходи, Пилипе, та проти нього, проти дуба, не бунтуйся. Підеш ще раз із сокирою — на себе нарікай. Уже тоді з-поза куща тебе не дрюком почастують, а так ужахнуть, що й духа спустиш.

— Хто ужахне?

— Жар-птиці. Це ж вони тебе вчора обшмагали. Вони мають силу: можуть так начарувати, що сокира з твоїх рук на тебе ж самого й здійметься.

І тоді в селі про непорушність та недоторканість дерева заговорили. І відтоді не то рубати, а й вломити з дуба ґілку ніхто вже не наважувавсь. Навіть найзавзятіші халамидники — і ті вже не насмілювались грудками у його стовбур поціляти. Жбурнеш, казали старі люди, — начувайся! — пізно чи рано, як тому Пилипові, дістанеться.

А найбільше дівчата шанували дерево. Вони його й уквітчували, й оспівували, й біля нього виворожували свою щастя-долю.

(Продовження буде)

Чайний вечір в Асторії

Заходами Відділу ОЖОЧСУ в Асторії, в Домі СУМА в Асторії, в неділю, 7-го грудня м. р. відбувся Чайний вечір з веселою програмою. Слово про товариські зустрічі, які влаштовувано не раз в Україні відчитала Марія Нестерчук. Сумівець Ярослав Галатин, молодий бандурист, школи о. Кіндзєрявого-Пастухова в Ню Йорку, гарно відіграв на бандурі чотири пісні: „Запорожець", Лезгінський танок, „Сіяв мужик просо", і з нагоди 200-ліття Америки „Америко, ти чудова". Опісля члени 35-го Відділу ООЧСУ, Іван Вітюк, Євген Гречило і Петро Бурик відспівали пісню - сатиру на злободенні теми, яку склав Іван Вітюк. Відтак співали пані з ОЖОЧСУ Ст. Рудик, Ст. Галатин, і Ст. Гуда, веселі коломийки власного укладу і також пісню привезену з України. Веселий скеч „Доктор психіатр з Чікаґо", автором якого є Іван Вітюк, відограли: ролю доктора Іван Вітюк, а пацієнтки, Марія Подоляк, Ст. Галатин, Ст. Наум і Ст. Рудик. Виконавців програми присутні нагороджували гучними оплесками. Відбулася і вигральша, на яку подарунки пожертвували членки з Визвольного Фронту. Дохід із дуже гарної імпрези призначено на новий Дім Визвольного Фронту в Ню Йорку і на допомогу політв'язням. Буфет жертвували пані з ОЖОЧСУ, за що сердечно дякуємо.

Стефанія Рудик

МУДРЕ СЛОВО АМЕРИКАНКИ-ЛИТОВКИ

(Закінчення зі стор. 2-ої).

ваючи погорду до традицій і походження своїх батьків, вони казали: „Говори по-англійськи, ти тепер в Америці". Ця фраза лунала на кожному кроці і звучала погрозою, що в разі, коли не виконається наказу — чекає депортація.

Проминув час, Ельона Вайснис, вивчивши історію Америки і пильно проаналізувавши американську Конституцію, переконалася, що Америка це країна, в якій рівні права, вольності і можливості належаться кожному, без огляду на приналежність до даної раси чи національности. Вона зрозуміла, що ці люди, які вимагали від еміґрантів асиміляції, ніяк не йшли за принципами американської Конституції, в якій зовсім не було написано, що на те, щоб стати повноправним американцем, треба забути чи відректися своїх прапредків, своєї мови, традиції і культури.

І коли Ельоні народилися діти, вона без найменших вагань дала їм литовські імена, в бажанні, щоб ці імена для дітей мали колись значення, у переконанні, що це ніяк не заважить і не позбавить їх права бути повновартними американцями. Із самого малку вона вчила дітей литовської мови, щоб вони змогли говорити зі своїм дідусем або бабусею, тим самим знаходячи з ними постійну духову спорідненість. Вона знала, що її діти, увійшовши в окремішній, відрубний світ— багатий в символи і традиції їхніх прапредків, і що цей світ, будучи для них основним вдома, дасть їм це найважливіше — стати частиною їхньої, литовської громади, яка визнає ті самі символи і традиції, як їх власні.

Сьогодні діти Ельони Вайснис є повновартними членами обидвох культур — литовської і загальноамериканської, і це їм не справляє жадних труднощів. Для них це зовсім зрозуміло, що люди інших етнічних груп обходять свята, про які вони дуже мало знають, що інші люди можуть говорити різними мовами, яких вони не розуміють. Проте вони цих мов завжди можуть навчитися, і, найсуттєвіше, що їхня етнічна окремішність не є чимось кумедним, наївним і дивним. Діти Ельони Вайснис, йдучи за своїм власним дитячим міркуванням переконалися, що зрізничкованість культур і їхнє різнозабарвлення в нічому не є явищем меншевартним ані вищим, але унікальним.

Ще донедавна еміґранти творили своє замкнене коло-ґетто, або були, як назвав їх один американський колюмніст, „замкненими етніками". Чия ж тут вина? Очевидно, що не тільки самих етнічних груп. Вони бо не скривали своєї етнічної відрубности. Вина радше преси, книжок чи телебачення, які їх... „не завважували". Здавалося, що етнічні групи поволі заникнуть зовсім і навіщо ними турбуватися? „Щаслива їм дорога..." у небуття.

Тим часом в Америці почали назрівати різні суспільні проблеми і розворушили спокійне плесо американського життя. Раптово до слова прийшли негри з вимогою, щоб їх пораховано. Потім жіноцтво, зорганізоване під прапором Крайової Жіночої Організації за визволення жінки, почало домагатися прав нарівні з чоловіками. Відтак прокинулися етнічні групи, на кожному кроці зазначуючи їхню національну ідентичність.

На думку Ельони Вайснис, утривалення етнічних груп в Америці сьогодні і в майбутньому залежатиме у великій мірі від їхньої постави, від мірки їхньої свідомости і прив'язаности по лінії національної спадщини, яке створює силову базу, на якій поодинокі етнічні одиниці можуть мати кращі успіхи, як люди розгублені в товпі різних народів, непричетні до ніякої національної групи.

Тому, що авторка статті завжди сама була інтеґральною частиною своєї громади, вона засвідчує різні позитивні аспекти, які випливають з цієї приналежности. Етнічна громада є посібником рушійної сили, якої немає в широкій, загальноамериканській спільноті. Це пристань для менш агресивних одиниць, які не вміють самі себе проявити. У ній швидше і легшим способом вирощуються таланти, і то не тільки внутрі своєї спільноти, але й поза нею. За кожним членом даної спільноти стоїть ціла громада, щоб допомогти йому серед цієї несамовитої конкуренції здобути якнайвищий осяг. І залежно, яка доля — вивищення чи приниження — зустрінуть члена етнічної спільноти, цим вона горда або горює, зустрічає радісним вітанням або співчуває.

Етнічна громада це немов найближча родина. Вона турбущться кожним його членом і така інша від просторої американської суспільної панорами, де кожна людина здана на себе і де люди існують або в ролях консументів, або голосуючих на виборах.

Очевидно, що не кожен бажає жити в двох культурах і не кожен мусить. Існує своєрідний вибір свобідної людини в країні, що побудована на принципах демократичної системи. І так думали колись аристократи джентлмени, укладаючи американську Конституцію. Вони, признаючи гідність кожній індивідуальності, залишили право вибору власного стилю життя в співзвучності із своїми переконаннями і характером, побудованому на індивідуалізмі.

Проте, в началі національно - суспільного світогляду кожного еміґранта на будь - якому континенті повинна бути його прабатьківська культура.

Л. ПЛЮЩ: „РУСИФІКАЦІЯ"...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

пізніше, щоб читати вірші або співати пісні. І там власне схоплено Лупиноса та звинувачено його в тому, що він „націоналіст". Його держать по сьогоднішній день.

ЗАПИТ: Що слід робити, щоб йому допомогти?

ПЛЮЩ: Є ще справа Віктора Рафальського, учителя, який був членом нелеґальної комуністичної партії після війни. Поміж 1954 і 1959 роком на ньому переведено шість психіятричних бадань. Перші три бадання, переведені в Ленінґраді, виявили, що він умово здоровий; слідуючі три, переведені в Москві, виявили, що він „умово вибитий з колії". В ранніх 1960-их роках його держали в спеціяльному психіятричному закладі в Ленінґраді за це, що він мав „товариські і письменні зв'язки з одною українською марксистською організацією. Коли під час обшуку в його хаті знайдено „Розповідь минулих років", яку він був написав кілька років раніше, його вислано в 1968 році до заведення в Дніпропетровську.

Йому казали кількакратно, що його звільнять, якщо він знайде собі „правного спікуна", щоб ним піклувався. Але цей 50-літній чоловік має тільки матір, а вона сама живе в старечому домі в Ленінґраді. Тоді одна медсестра в шпиталі зголосилася поручитись за нього і виповнила всі формальності, щоб стати його опікункою. Одначе її звільнено з праці, а асистент адміністратора шпиталю, відповідальний за додержання реґуляміну, сказав їй: „Так довго, як я тут є, він не вийде зі шпиталя". Коли Рафальський довідався про шикани медсестри, він благав її закинути цю справу.

Тоді я дав йому адресу однієї з наших знайомих, уважаючи, що вона зможе зайнятися ним. Рафальський написав до неї листа, але вона його ніколи не одержала. Але, що сталося — цю молоду жінку викликали власті і заявили їй: „Гільдман, ти хочеш виїхати до Ізраїля?" Годину пізніше Рафальський довідався, що вона не зможе опікуватися ним ,бо вона знає мене.

Є ще рівнож справа братів Шатравських, ув'язнених тільки за те, що вони бажали виїхати із Совєтського Союзу. Старшому 25 років. Їм вдалося втекти до Фінляндії, але фінляндський уряд їх видав совєтським властям. Я закликаю світову опінію вказати фінляндському народові на безправ'я таких процедур...

ЗАПИТ: Чи в СССР виринають націоналістичні питання?

ПЛЮЩ: Так, і то в більшій мірі кожного року. От, наприклад, Україна. Русифікація цієї республіки досягла нестерпних розмірів. Українська мова майже зникла у містах. Очевидно, існують українські школи, але їхні програми навчання не базуються на традиціях, історії і культурі цієї республіки. Вони є копіями совєтських шкіл. Українським школам представляється як національних героїв такі постаті, як Петро Великий, руїнник України, чи навіть зрадник Кочубей. В цей спосіб українцям дасться спотворену версію їхньої власної історії.

Відродження української культури в ранніх 1920-их роках — воно називалося „Розстріляним Відродженням" — не тривало навіть десять років. Раптове відродження літературних праць, малярських творів, драм та історичних писань цілковито здушено в 1934 році. Це саме можна сказати про ленінську політику українізації в 1920-их роках. В тих часах всі службовці мусіли говорити українською мовою, а в народі велася кампанія за добровільне прийняття цієї мови. Але в ранніх 1930-их роках людей, які переводили в життя українізацію звинувачено в „буржуазному націоналізмі" і знищено.

Доля селянства була ще більш трагічна. Насильна колективізація привела до страшного голоду в 1931-33 роках, під час якого згинуло 6 мільйонів селян.

1960-ті роки принесли нове культурне відродження в Україні: школа перекладів українських творів, приватний музей Івана Гончара, чудова поезія Василя Симоненка, Ліни Костенко, Ірини Стасів-Калинець, літературна критика Івана Дзюби, Івана Світличного і Василя Стуса, малярські твори Алли Горської. Тепер все це розчавлено. Тому я всеціло за незалежність України, бо тільки в незалежній Україні можна побудувати соціялізм та врятувати українську культуру.

Ще більш трагічною від долі українців є доля кримських татар, греків і мешканців, яких депортовано в Сибір або в центральну Азію і вони тепер стараються повернутися на рідну землю та добитися культурної автономії.

ЗАПИТ: Чи є антисемітизм в СССР?

ПЛЮЩ: Він завжди там існував. Після війни він прийняв форму погромів. Він був значно посилений антисіоністичною пропаґандою. Антисемітизм існує в уряді і серед населення. Жидові тяжко дістатися в університет, особливо на факультети точних наук, чи одержати відповідальну працю. Деяким з них вдалося виїхати, але подавляюча більшість мусить жити в тих умовинах.

ЗАПИТ: Ви твердите, від часу Вашого виїзду з СССР, що Ви є комуністом. Але хоча ви були членом комсомолу, Ви ніколи не були партійним комуністом. Що означає для Вас бути комуністом?

ПЛЮЩ: Це означає боротися за суспільство, в якому немає дарвінської боротьби зубами і кігтями за матеріяльний добробут. Це означає боротися за суспільство, в якому ум є звільнений від першости живота в користь творчости. Бо кожна людина має якийсь талант в собі. Але цей талант мусить бути відкритий і людина мусить мати свободу його висловити.

ЗАПИТ: Чи Вам відома якась країна, яка розвивається в цьому напрямку?

ПЛЮЩ: Ні. Чехо-Словаччина була такою країною в 1968 році.

ЗАПИТ: А Совєтський Союз?

ПЛЮЩ: Очевидно, що ні. Там встановлено державний капіталізм. Коли він колись погодиться із Заходом, я побоююся, що це буде тільки зустріч технократичного фашизму.

Державний капіталізм має деякі користі в контрасті до суспільства, базованого на приватному капіталізмі. Він дає змогу надбання великого капіталу. Вітчизняну війну вдалося виграти при частинній допомозі такої концентрації (капіталу). Німає сумніву, що (державний капіталізм) дає змогу на введення певних соціяльних заходів ,але їх слід було б примінювати ще в більшій мірі.

ЗАПИТ: Чи СССР і його нарід прийняли б празький „дух весни" і політику Дубчека та його прихильників?

ПЛЮЩ: Ідеї Дубчека є цілковито неприємливі для совєтської бюрократії. Вона не хоче втратити прероґатив і матеріяльних користей, якими вона втішається. Одначе, якщо мова йде про совєтські народи, то, здається, це є одинокий можливий і сприємливий вихід із соціяльного, політичного і духового сліпого кута, в якому вони знаходяться.

ЗАПИТ: Яка Ваша думка про Солженіцина?

ПЛЮЩ: Це великий письменник, який відіграв велику ролю в духовому відродженні совєтських інтелектуальних кругів. Він мені дуже до вподоби як людина і мислитель. Але я не погоджуюся з його політичними поглядами, так як і я не погоджуюся з поглядами Достоєвського. Одначе, як і в Достоєвського „Бісах", в нього (Солженіцина) можна знайти зародки раціональности. Я ще мушу це глибше передумати.

ЗАПИТ: Які Ваші пляни на будуче?

ПЛЮЩ: Коли ми трохи відпічнемо і як я цілком прийду до себе, ми порадимося з дружиною .Перша річ — це знайти працю.

БАГАТОМОВНА МАПА

(Закінчення зі стор. 2-ої).

ці на березі Японського моря, біля затоки Св. Ольги, й у горах Сіхота - Аліну по долинах рік Бікіна та його допливів.

Немає на мапі зазначень українців ані на Камчатці, ані у районі Магадану -Колими, хоч перепис вказує на наявність українців там у тисячах, очевидно, засланців у таборах неволі.

Можна ствердити однак, що ця мапа складу населення Совєтського Союзу дає багато матеріялу для думання та оцінки сучасного положення, бо охопити умово ввесь склад населення, переглядаючи табелі перепису досить важко; на це треба б витратити години дослідів, порівнювати з мапами. Справу утруднює також постійна совєтська практика міняти назви. Правда, адміністративно - фізична мапа дає певну картину, хоч не завжди детальну.

Так само великий атлас — видання Географічного товариства, дає тільки загальне уявлення про все. Тепер у січні вийшло з друку четверте видання цього атласу, доповнене та з певними змінами, що настали за останні роки, себто від 1970 року.

У кутках етнографічної мапи вгорі дається список етно - адміністративного розподілу всього Совєтського Союзу, що дуже облегчує опреділення певних автономних та союзних республік. Внизу подається ключ до етно - мовних груп в такому порядкові: алтайська група (3 кольори); кавказька група, ескімо - алеутська.

Найбільш детально представлені індо - европейські народи, кожний окремим кольором, як балтійські (лотиші та литовці), іранська група, романська (молдавани й румуни), слов'янські (українці, білоруси, росіяни і окремо — болгари, чехи, поляки та словаки), окремі інші індо - европейські народи.

Знову подані окремо т. зв. палео - сибірські народи й уральська група (фіно-угорська, серед яких є естонці, фіни, мадяри, ханти, карельці та ін.) В примітці говориться, що більше інформацій про зазначені етнічні групи можна знайти в новій Енциклопедії Колюмбія, видання 1975 року.

Складення цієї мапи, на нашу думку, було переведене безперечно під значним впливом офіційних інформацій, що приходять від належних установ Москви. Але на ці інформації впливають ті чисельні праці, що вийшли за останні десять або трохи більш років англійською мовою в Америці, Канаді та Европі. Тут треба зазначити, що великий вплив має також видання Української Англомовної Енциклопедії, фінансоване Українським Народним Союзом.

Ця та інші праці дають пребагатий матеріял для виявлення й всебічного освітлення дійсности в Совєтському Союзі щодо його життя й політики вимішування населення, — проблему, якою Москва взялася розв'язувати завдання творення „єдиного совєтського народу". Це спроба, яку в минулому столітті стосував царський уряд шляхом іґнорування складових частин слов'янських племен, не визнаючи ані українців ані білорусинів, та, проте, з того нічого не вийшло. Сподіваємося, що вона не вдасться і Брежнєву та компанії, хоч він взявся за її розрішення, згідно „вчення Маркса-Леніна". Вона неухильно веде тільки до загострення взаємин між пануючим російським народом і поневоленими, а свідками цього складного процесу ми є сьогодні. Але цей експеримент приречений на безславний кінець, хоч з великими втратами для багатьох народів, а зокрема для українського, бо зростаючі націоналістичні ідеї ніколи ще не вдалося зупинити — це є історичний процес, який теорія комунізму - ленінізму пробує зупинити.

Альбом „Канада Курилика"

(С. Г.). — У цьогорічному передріздвяному сезоні на виставових вікнах всіх великих канадських книгарень між небагатьма книжками, які надаються на вартісні дарунки, була теж книга „Канада Курилика" („Курелек'с Канада" — $19.75). Є це альбом, 30 багатокольорових картин відомого канадського мистця українського походження Василя Курилика з Торонта. Як кожна книжка нашого мистця, альбом мав великий успіх і книгарні ледве вспівали постачати і виповняти замовлення.

Як повідомляє найпочитніший англомовний канадський щоденник, торонтський „Ди Глоб енд Мейл" з 20 січня ц. р., паралельно з канадським виданням альбому в Бостоні появилося американське, але під зміненою назвою „Країна Курилика" („Курелек контрі"). З цього приводу кореспондент Вілліям Френч пише, що хоча з тексту альбому читач відразу зорієнтується, що В. Курилик це канадський мистець, то він — Френч питається: чи ім'я В. Курилика є більше відоме в ЗСА від назви Канади, і сам собі відповідає: здається, що так!

ЗАЯВА ЛЕОНІДА ПЛЮЩА...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

сять санітара - медика пустити їх до лазнички.

Як тільки я пробудився наступного дня, я побачив, як двох мужчин - медиків били пацієнта. По полудні мене заведено на допити, що їх переводила д-р Каменецкая. В тому часі до кімнати прийшов санітар - медик і заявив, що пацієнт заатакував медика, а потім намагався повіситись в лазничці. Вона зарядила зв'язати пацієнта, приставити до стіни і стріляти на нього. Пацієнт пізніше заявив мені, що він нікого не турбував, а почали його бити тільки тому, що він домагався, щоб його пустили до лазнички. Але ніхто не відважився сказати цього докторові, бо всі боялися, що будуть покарані впорскуванням сірки. Пацієнти почали тоді насміхатися над жертвою, але покривджений сказав їм: „Вони поб'ють вас також і тоді будете знати".

Я приїхав до тюрми з групою злодіїв, які симулювали хвороби, щоб трохи відпочати і наживитись. На другий день вони всі призналися, що вони вповні здорові від того, що тут побачили.

Через тиждень мене перенесли на інший поверх. Тут приписи не були такими строгими. Рідко хто корчився від болю в наслідок впорскнення галоперідолю. Було також легше дістатись до лазники. Пацієнти були одягнені в брудні лахміття, але це все таки були піжами.

Пацієнти пояснили політичним в'язням, що вони не повинні жалітись. Якщо будете жалітись, вас піддадуть насильному лікуванню і вам впорскуватимуть сірку. Цей медикамент забезпечить, що ви не захочете більше йти до лазнички. Ви мусите також признатись лікарям, що ви є хворі і відмовитися від своїх поглядів. Спочатку я сперечався з ними, а потім я прийшов до переконання, що вони мали рацію.

Згідно з шпитальними законами, вони ведуть вас до лазнички групами шість разів на день і в часі трьох таких візит вам дозволяють курити. Пацієнти пробують курити якнайбільше, аж до забурення шлунка.

Мені приписали галоперідоль спочатку малими дозами, що робило мене запаморченим і апатичним. Ставало чимраз трудніше читати книжки і я почав приховано викидати таблетки.

Після трьох місяців мене перенесли до найгіршого відділу ч. 9. Тут довільний режим мужчин - медиків. Він більше прихований, але інтенсивний. Ви є під постійним наглядом і контролею, а лікарські допити більш принизливі. Мене вкинено до т.зв. „охоронної камери", де вкидають тільки небезпечних пацієнтів із заавансованими хворобами. Дехто стогне, інші епілептично трясуться, треті плачуть, четвертий неприродно сміється, п'ятий співає злодійську пісню, шостий розказує піднесеним голосом про свої сексуальні пригоди, сьомий кричить, що хоче до лазнички, одним словом — божевільня.

„НАЙГРІЗНІШІ ПАЦІЄНТИ"

Мене оцінено як найбільш грізного пацієнта в цьому закладі. Мужчинам - медикам і мед - сестрам було заборонено зі мною розмовляти. Інших політичних в'язнів - пацієнтів перестерігли, що якщо вони розмовлятимуть зі мною, то для них буде гірше. Коли мужчина-медик почав позичати в мене науково - фантастичні оповідання, йому сказано, що він пристає з „антисовєтською людиною".

Через два дні я сидів побіч політичного в'язня в їдальні. Але вони опісля розділили нас і посадили при інших столах. Одного разу я розмовляв з молодим вбивником про наукову фантазію. Слідуючого дня, його забрали від нас і перекинули до іншої камери. Щобільше, лікарі докоряли мені, що я нав'язую знайомство з іншими вбивниками, що було абсолютною неправдою. В тому самому часі вони докоряли, що я цураюся інших пацієнтів. Щоб держати мене в повній ізоляції, мені було заборонено ходити до кухні, або до городу, щоб часом я там не зустрінув іншого політичного в'язня. В окремому інтерв'ю лікарі запитували мене про мій зв'язок із зовнішнім світом. Я заявив їм, що це питання належить до питань слідчих і відмовився відповідати. Такі допитування були для мене дуже болючими, бо вони заторкували мої переконання, з яких насміхалися лікарі і слідчі. Вони при тому коментували мої і моїх рідних листи. Коли моя дружина нарікала в листі на старшого сина за його поведінку і хвалила молодшого, вони казали мені, що старший знаходиться на правильній дорозі, а молодший є схізофреніком. Вони натякали, що моя дружина також ненормальна. Знайома жінка, добра приятелька, яка писала мені час до часу листи, в їхньому розумінні була моя полюбовниця і тому адміністрація взагалі її листів мені не передавала.

„АНТИСОВЄТСЬКА АКТИВНІСТЬ"

В загальному лікарі дораджували мені перестати вести кореспонденцію з моїми рідними і приятелями, бо вони всі антисовєтсько настроєні і моя кореспонденція з ними є наглядним доказом, що якщо я покину шпиталь, то й далі буду займатися „антисовєтською діяльністю".

Після процесу над Петром Красіним і Віктором Красіним, вони суґерували мені написати зізнання на письмі. Я сказав їм: „Звичайно, ви хіба не думаєте, що доросла людина може зміняти свої погляди так швидко? Якщо так, то вона мусить вас обманювати".

Лікарі погодились, що підсудні говорили неправду, але вони все одно робили натиск на мене, щоб я признався. Але зізнання не було вистачальним. В цьому зізнанні я мусів би визнати, що я вважаю себе психічно хворим. Відповідаючи на це питання, я обережно сказав, що я не є лікарем і тому не можу визначити своєї опінії про мою власну недугу. Тут я мусів взяти під увагу обставину, що я фактично не знав їхньої діягнози і не знав, що маю оспорювати. Д-р Любарская прийшла мені з допомогою, кажучи: „Ви є тільки звичайною людиною. Чому ви пішли в політику?" Я пояснив, що одна з ідей комуністів є вмішуватися в політичну активність робітників. Большевики були звичайними людьми також.

Відповідь: „Але ви не є большевиком" і виснення: „Ваша ненормальність доказана тим, що ви завжди цікавився тим, починаючи з ранньої юності, що не повинно було бути полем вашої заінтересованости".

Цей черговий епізод дуже багато говорить про професійний рівень цих лікарів. Я запитав цих самих лікарів: „Чому психотерапія не застосовується в шпиталях?" Відповідь: „Немає потреби вживати психотерапії в психіятрії". Тоді виникає питання, яка допомога приходить з „лікування" і режиму, який тут панує? Я бачив це на прикладі моєї власної справи. Перший день повинен зламати людину морально і відібрати в неї охоту до змагань і боротьби. А потім наступає „лікування" з невролептиками. Я був безмежно потрясений, стверджуючи своє інтелектуальне, моральне і емоціональне знищення. Моя заінтересованість політичними проблемами скоро зникала, а потім заникало також зацікавлення наукою, дружиною і дітьми. Зацікавлення заступив страх за їхню долю. Моя мова набрала шорсткости, вривчастости. Моя пам'ять заникала скорим темпом.

Спершу я переживав, бачучи пацієнта страдаючого, або як почув, що хтось став зрадником. Пізніше я став байдужий до всіх цих справ. Ефект неорелептиків зібльшався і він мав вплив на мою ізоляцію, замкненість і незацікавленість дією здорових політиків. Я не хотів чути плачу, крику, мені хотілося спати, а неоролептичне „лікування" допомагало мені в цьому. Я не мав жадної думки в голові. Одинока думка, яка ще залишилася це була „лазничка", куреня і підкупні хабарі, які треба було давати мужчинам-медикам, щоб одержати позачергове право піти до лазнички. І ще одна думка: „Я мушу запам'ятати все, що я тут бачив, щоб я міг про це розповісти пізніше." На жаль, я не запам'ятав і сотої частини з того, що я бачив.

Помимо моєї апатії, я все таки боявся, що моє знищення є безповоротнє. Я дивився на дійсно серйозні захворування, які за роки поверталися. Я також бачив, як декілька політичних діячів заломилися перед моїми очами. Будучи комуністом, якщо йдеться про мої переконання, я хотів би звернутися до комуністів на Заході. Коли я був в Дніпропетровському закладі для умово хворих, я довідався, що серед тих, які змагалися за моє звільнення, були французькі й італійські комуністи. Я не думав тоді, що це якнебудь допоможе мені персонально. Але самий факт, що вони брали в цьому змаганні участь, робив мене щасливим. Для мене це мало значення, що ті комуністи борються за гуманний соціялізм.

Тут на Заході, я вважаю моїм обов'язком, згідно з моїми переконаннями долучитись до боротьби за звільнення політичних в'язнів з тюрем, концтаборів і психіятричних закладів в СССР. Під теперішню пору йде також змагання за звільнення мого приятеля Владіміра Буковського, Симона Глузмана і Валентина Мороза. Я закликаю всіх чесних людей долучитись до цієї боротьби.

ПРЕСОВА КОНФЕРЕНЦІЯ...

(Закінчення зі стор. 1-ої)

сада в Парижі заявила сьогодні, що не коментуватиме тверджень Плюща. Речник амбасади сказав, що не знає чи якийсь із совєтських урядовців був присутній на добре розголошеній пресовій конференції, яка проходила в авдиторії на Лівому Березі.

На цій двогодинній конференції Плющ заатакував трактування політичних в'язнів у заяві, яку відчитав перекладач, а також під час запитів і відповідей. Він виглядав спокійним і володарем своїх думок, хоча сказав, що ще далі має труднощі з віднисканням „професійних спроможностей" математика.

Пресова конференція відбулася один день перед початком 22-го конгресу французької комуністичної партії, але Плющ сказав, що це сталося цілком випадково.

Він заперечив натяки, що французькі соціялісти використовують його, щоб засоромити комуністів. Плющ тепер перебуває в домі французьких знайомих на передмістю Парижу, які є членами Крайової Спілки Вчителів, яка має близькі зв'язки із Соціялістичною партією та її провідником Франсуа Міттеррандом.

Протягом останніх кількох місяців французькі комуністи, стараючись зобразити себе як всебільш незалежними від Москви, пішли за прикладом соціялістів у своїх закликах в справі звільнення Плюща і зробили також інші тактичні заходи, включно із виключенням із французької комуністичної доктрини принципу „диктатури пролетаріяту".

Плющ закликав комуністів Франції, як також Італії та Британії, щоб продовжували натискати на Москву в справі звільнення політичних в'язнів із тюрем і закладів для умовохворих.

Він також подякував тим особам і організаціям, які спричинилися до його звільнення, включно з Міжнародною Амнестією. Однією з представників Амнестії на цій пресовій конференції була співачка Джовн Баєз, яка спокійно сиділа, а тільки часами усміхалася, коли говорив Плющ.

Цей математик розпочав конференцію заявою, в якій закликав Совєтський Союз звільнити Володимира Буковського, письменника - дисидента, який був поновно арештований три роки тому після того, як описав свої переживання як політичний „злочинець", запроторений до закладів для умовохворих.

Плющ також закликав звільнити Мустафу Джемілєва, провідника кримських татарських дисидентів, який протягом сімох місяців переводить голодівку, та Валентина Мороза, українського історика.

ВТРАТИВ ПОСАДУ В 1968-му РОЦІ

Описуючи свої власні переживання, Плющ сказав, що його в 1968-му році звільнили з посади в Інституті Кібернетики при Академії Наук України після того, як він вислав листа до совєтської газети, в якому запротестував проти суду над двома письменниками, яких обвинувачено в антисовєтській діяльності.

Протягом кількох років він писав статті до підпільно поширюваних публікацій.

„Я доказав — сказав він — що сталінізм — це Терміндорська бонапартистська дегенерація Жовтневої революції, що в Совєтському Союзі розбудовано державний капіталізм, що власність належить такій державі, яка відчужена від усіх кляс, та що власність не належить народові. Бюрократія є слугою абстрактного капіталіста — держави."

Після його арешту в січні 1972-го року, сказав Плющ, він був ув'язнений і переслуханий КГБ, совєтською поліцією безпеки. В травні його післали до Сербського Інституту Судової Психіятрії, в якому бадали також інших совєтських політичних „злочинців".

„Мене переглядали психіятричні комісії, зложені із експертів" — сказав математик. „Як я опісля дізнався, діягноза була: ‚повільна схізофренія з юних літ.' "

Плющ сказав, що від липня 1973-го року аж до його звільнення минулого місяця він перебував у дніпропетровському спеціяльному шпиталі для умовохворих. Він розповів, що під час його перебування там він проходив „лікування", окреслене як „невролептія", тобто совєтський термін, який означає лікування медикаментами з метою змінити функціонування нервової системи. Плющ додав, що йому давали ліки галоперідоль і трифтазін, а також піддано його лікуванню інсуліною.

Плющ сказав, що він одного разу запитав лікаря, „Чому в цьому шпиталі не вживають психотерапії?" Лікаря відповідь була, сказав він: „Нема потреби для психотерапії у психіятрії."

„Мене вважали найбільш небезпечним пацієнтом в тому шпиталі", сказав Плющ, додаючи, що медсестрам було заборонено говорити з ним.

„Інших політичних в'язнів перестерегли, що якщо вони говоритимуть до мене, то це дуже пошкодить їм" — продовжував він.

Він сказав, що повторно відмовлявся обговорювати свої політичні погляди з лікарями, які, він відчував, виконували функцію слідчих КГБ. Один лікар, сказав він, заявив: „Ви є звичайною людиною, чому ви зацікавилися політикою?"

Коли він відповів, що комуністична доктрина закликає трудящих брати участь в політичній діяльності, то лікар сказав: „Але ви не є большевик. Ваш ненормальний стан доказаний тим, що ви завжди, ще з юних літ, цікавився справами, які не повинні були бути полем вашого заінтересутання".

„Санітари в тому шпиталі — сказав Плющ — це кримінальні злочинці, які відбувають там свої присуди".

„Пацієнти зразу пояснили політичним в'язням, що вони там не повинні нарікати" — сказав Плющ. „Якщо ти нарікав, то тобі давали збільшену дозу невролептиків і застрики із сірки".

„Я мушу підкреслити, що завдяки протестам моєї жінки та друзів, та з огляду на вияви публічної опінії на Заході, велику увагу присвячувано моєму фізичному здоров'ю" — додав він. „Цього не можу сказати про інших".

У відповідь на запит Плющ сказав, що він вбачає надію в явищі, яке він окреслив як зростаючу участь „технократичної інтеліґенції" у совєтській системі.

Однак, він сказав, що український та інші націоналістичні рухи в Совєтському Союзі майже цілком розторощені, і він також відмовився пророкувати про можливість лібералізації совєтського суспільства в близькій майбутності.

Він заявив, що не погоджується із політичними поглядами Александра І. Солженіцина, але не входив в подробиці відносно цієї справи. Плющ сказав, що поважає вигнаного автора як „шляхотну постать" і щойно почав читати „ГУЛаґ Архіпелаґ", книжку Солженіцина про совєтські концтабори.

Відповідаючи на інше питання, Плющ сказав, що переконаний, що совєтських жидів також держать в закладах для умовохворих як політичних в'язнів, але сказав, що неможливо встановити їхнього числа.

Протягом цілої пресової конференції Плющ курив і перешіптувався із своєю жінкою, яка зложила кілька заяв, між іншим сказала: „Я знаю, що це значить в країні мовчанки підняти голос протесту. Це доводить до переслідування родини даної особи та його дітей. Я знаю про це з мого власного життя."

В день цієї пресконференції скрайньо ліва французька газета „Ліберасйон" опублікувала список 30-ох совєтських дисидентів, які перебувають у психіятричних шпиталях.

Газета заявила, що ці 30 прізвищ — а 20 інших будуть оприлюднені пізніше — були зібрані протягом двох років Пітером Реддавейом, викладачем у Лондонській Школі Економіки. Газета додала, що цей список публікується з допомогою британського відділу Міжнародної Амнестії.

БАТЬКИ! Зв'яжіть замолоду ваших дітей з найстаршою, найбільшою й найбагатшою українською національною установою поза межами батьківщини, якою є Український Народний Союз, щоб запевнити їм кращу будучність, в нашій громаді і вільному світі нового свідомого члена!

Понад $16.000 на Енциклопедію Українознавства

Чікаґо. (В. І.) — Оригінальне започаткування Ювілейного Року Українською Федеральною Кредитовою Кооперативою „Самопоміч" в Чікаґо принесло вже понад 16.000 дол. пожертв на Енциклопедію Українознавства. Це дохід з бенкету, що відбувся в суботу, 29-го листопада, 1975 р., що його „Самопоміч" улаштувала з нагоди свого 25-ліття у пошану проф. д-ра Володимира Кубійовича, головного редактора Енциклопедії Українознавства, з нагоди його 75-ліття.

Каса „Самопоміч" склала від себе та своїх працівників 2.000 долярів. Більшість наших активних організацій прислало на цей бенкет своїх представників та склало свої посильні пожертви на закінчення друку цього монументального твору. Крім цього, коло сто приватніх осіб, знаних зі своєї жертвенности на різні народні цілі, знайшлися й цим разом на листі жертводавців на цю благородну ціль. Датки від цих осіб, що не могли прибути на згаданий бенкет, напливають поштою на окреме конто ЕУ ч. 910 в Касі „Самопоміч". Остаточна листа збірки буде проголошена дещо пізніше.

Відмічаючи свій ювілей, зробити одночасно якесь більше діло, перестаюче межі своєї організації, діло корисне для цілого народу — оригінальний підхід до свого святкування Кредитової Кооперативи „Самопоміч", гідний наслідування іншими нашими організаціями в нашій діяспорі. „Самопоміч" послужила загально-корисній справі не тільки своїми фондами, але й технічно-організаційною працею всього свого персоналу. А в цілому, наша чікаґська громада, своїми щедрими пожертвами, хоча перестяжена іншими фінансовими зобов'язаннями, засвідчила своє велике зрозуміння для справи вільної української науки.

ВСТУПАЙТЕ В ЧЛЕНИ УНСоюзу!

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ УНС

СУБОТА, 14-го ЛЮТОГО 1976 р.

КЛІФТОН, Н. Дж. Річні загальні збори Т-ва Укр. Січ 182 Відд. о год. 5 веч. в залі укр. правосл. церкви, 635 Брод вул. На порядку: звіти Управи і К. Комісії та вибір нової управи на 1976 р. По зборах буде перекуска. Проситься чл. прибути. — Гр. Клименко, секр.

НЕДІЛЯ, 15-го ЛЮТОГО 1976 р.

НЮАРК, Н. Дж. Річні загальні збори Б-ва св. І. Хрестителя 76 Відд. о год. 1-ій по пол. в укр. кат. школі при Санфорд і Айві вул. На порядку: звіти уступаючої Управи та вибір нової на 1976 р. Проситься чл. прибути на збори. — М. Демчук, секр.

ТАРЗАН, Ч. 7425. Тарзан вирушає в дорогу

До побачення, Тарзане! Ми переконані, що ти відшукаєш свою жінку та привезеш її назад додому!

Прощайте, мої віддані друзі!..

Ми завжди жили в мирі в нашій кітловині... Чому це нещастя трапилось тепер?!...

Чи може вину треба шукати в політичних заворушеннях?..

Групи терористів грабують нібито в імені ідеї, але в дійсності цілком не спричиняються до поліпшення життя африканців, а тільки спричиняють занепад законности і порядку!